

Психологічні аспекти у процесі націотворення

Автор, спираючись на праці О. Потебні, А. Фурмана, В. Павленко, О. Куца з питання національної ідентичності і психології мас, у дослідженні пропонує розглянути місце менталітету у формуванні політичної нації і національної ідеї. В Україні ми маємо ситуацію, коли країна розділена не просто за політичними вподобаннями, але за поглядами на подальший політичний курс держави. Для будь якої держави бажаним є нація, яка виступає як єдиний моноліт, зокрема на зовнішній арені. Саме коли нація виступає як єдиний моноліт, можна очікувати стрімкого розвитку, приклади чого ми бачимо в історії. І тут важливим постає питання національної ідеї, як певної консолідуючої ідеї, що здатна створити діалог у середині суспільства, а не лише між політичними елітами.

Національна ідея здатна надати поштовх формуванню соціальної вертикалі, яка розуміє роль і місце суспільного діалогу, здатна до проведення суспільного обговорення та здійснення безпосереднього впливу на владу. Саме поняття *менталітет* ми пропонуємо розглянути, в першу чергу, як *метосистему* світоглядних установок і принципів, стилю мислення і життєвих пріоритетів і мотивів поведінки малих, великих та глобальних *ментальних груп*.

У психологічному ракурсі ми можемо визначити *політичну націю* як спільну *ментальну групу*, що виділена за принципом *спільності програм суспільного співіснування*. Ця спільність стає визначальним фактором політичних симпатій. Розбіжності окремих рис, що існують у середині такої ментальної групи і наближених до неї групах, утворюють простір для політичної боротьби партій з відмінною ідеологією. В Україні сьогодні *політична нація* лише починає формуватися. Відродження *національної ідеї* є необхідною передумовою для створення політичної нації. Важливим фактом є те, що поняття політичної нації означає спільне громадянство, а громадянство є сталим правовим зв'язком між людьми і державою. Державна національна ідея, таким чином, передуює ідеї політичної нації. Така національна ідея має ментальне коріння. Тут ключовими є такі функції менталітету: а) поглиблення взаєморозуміння людей; полегшення кооперації діяльності, групового співжиття, сприяння адаптації особистості у існуючих умовах соціуму; б) розрізнення „своїх” та „чужих” за символами, ознаками, етикетом; формує образ „Ми”: „Ми – людство”, „Ми – нація”, „Ми – громада”; в) етнонаціональна інтерпретація загальнолюдських норм і цінностей; г) плекає національну свідомість, патріотичні почуття, героїзм; сприяє суверенності колективної (національної) свідомості; розвиває слово мовлення, як культурний орган і природний продукт.

Менталітет, як складова частина культури, має спадкове походження. Відтворюється від покоління до покоління. *Ментальну групу* можна визначити, як спільність людей, що має спільні ціннісні, ідейні, етичні погляди, усвідомлення себе, як середовище свого суспільного буття. Ментальна група не тотожна етнічній через те, що ментальність зумовлюють умови життя (побуту). У виділенні ментальної групи ключовими є ознаки за якими вона виокремлюється з інших груп та об'єднується між собою. Важливим аспектом є „закритість” ментальної групи. Їх „само-зорієнтованість” на власні принципи – відторгнення чужинських рис. Кожна нація має свою систему ідей, в яких досягається певний баланс свідомості та підсвідомості. Серед них особливе місце займають політичні ідеї. Насамперед це владні ідеї, що передбачають панування чогось, мобілізують на боротьбу й досягнення політичних цілей, завоювання та утримання політичної влади делегатами ментальної групи. Формування національної ідеї проходить три базових етапи: культурницький, просвітницько-патріотичний та розгортання масового руху на досягнення політичних цілей.